

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA INTELLEKTUAL TARAQQIYOT: OLIV TA'LIMNING GLOBAL MAYDONDAGI STRATEGIK O'RNI

Abdusattorova Begoyim Po'latjon qizi

ADCHTI doktoranti

abdusattorovabegoyim822@gmail.com

ANNOTATSIYA

Maqolada bugungi kunda inson hayotida zamonaviy texnologiyalarning o'rni yoritilgan. Raqamli texnologiyalar jamiyat hayotining ko'p jabhalariga kirib bormoqda. Ta'lim ham bu jarayondan istisno emas. Maqolaning maqsadi raqamli texnologiyalar imkoniyatlarini tahlil qilish asosida o'quv jarayonini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari, ularning afzalliklari va tahdidlarini ko'rib chiqishdir. Maqolada elektron ta'limning afzalliklari va kamchiliklari tahlil qilinib, ta'lim tizimidan yangi maqsadlarni qo'yadigan, ta'lim jarayonining tuzilishi va mazmunini o'zgartiradigan kompleks yondashuvni talab qiladigan raqamlashtirish shakllari ko'rsatilgan. Muallif ularni oliy va kasb-hunar ta'limi tashkilotlari faoliyatiga ilmiy asoslangan tatbiq etish zarurligi to'g'risida gipotezani shakllantirdi.

Kalit so'zlar: Raqamli texnologiyalar, raqobatbardosh ta'lim modeli, elektron ta'lim tizimi, ta'lim muhitini raqamlashtirish shakllari, elektron ta'limning afzalliklari va kamchiliklari.

Raqamli texnologiyalar hayotning barcha sohalariga faol kirib bormoqda. Axborot resurslari barcha toifadagi fuqarolar uchun: yosh bolalardan tortib pensionerlargacha axborot texnologiyalari zamonaviy jamiyatni tashvishga soladigan mutlaqo barcha muammolarni hal qilishga qodir degan g'oyani yaratadi. Zamonaviy raqamli texnologiyalar butun dunyo bo'ylab universitetlar va boshqa ta'lim muassasalarini rivojlantirish uchun yangi vositalarni taqdim etadi. Raqamlashtirish tajriba va bilim almashish imkoniyatini beradi, odamlarga ko'proq o'rganish va kundalik hayotlarida ko'proq ongli qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Yaqin kelajakda ta'lim muhitida raqamlashtirish bilan bog'liq jiddiy o'zgarishlar kutilmoqda. Elektron ta'lim tizimi yangi imkoniyatlar va yangi

muammolarni yuzaga keltirmoqda. Asosiy imkoniyatlar qatoriga ta'lim olish muammolarini hal etish, ta'lim shaklini tanlash imkoniyatlarini kengaytirish, bilimlarni uzatish vositalarining xilmaxilligini ko'paytirish kiradi. Raqamlashtirish tufayli bugungi kunda hamma ilgari faqat mutaxassislar va olimlar uchun mavjud bo'lgan ma'lumotlarga kirishi mumkin. Ta'lim va fan olami global tus oldi. Misli ko'rilmagan o'zgarishlar davrida ko'plab universitetlar o'zlarining noyob fazilatlari va raqobatdosh ustunliklarini saqlab qolgan holda, moslashishga va global ilmiy va ta'lim xaritasida o'z o'rnini topishga harakat qilmoqdalar.

Raqamli texnologiyalar hayotning barcha sohalariga faol kirib bormoqda. Axborot resurslari barcha toifadagi fuqarolar uchun: yosh bolalardan tortib pensionerlargacha axborot texnologiyalari zamonaviy jamiyatni tashvishga soladigan mutlaqo barcha muammolarni hal qilishga qodir degan g'oyani yaratadi. Zamonaviy raqamli texnologiyalar butun dunyo bo'ylab universitetlar va boshqa ta'lim muassasalarini rivojlantirish uchun yangi vositalarni taqdim etadi. Raqamlashtirish tajriba va bilim almashish imkoniyatini beradi, odamlarga ko'proq o'rganish va kundalik hayotlarida ko'proq ongli qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Raqamlashtirish tufayli bugungi kunda hamma ilgari faqat mutaxassislar va olimlar uchun mavjud bo'lgan ma'lumotlarga kirishi mumkin. Ta'lim va fan olami global tus oldi. Misli ko'rilmagan o'zgarishlar davrida ko'plab universitetlar o'zlarining noyob fazilatlari va raqobatdosh ustunliklarini saqlab qolgan holda, moslashishga va global ilmiy va ta'lim xaritasida o'z o'rnini topishga harakat qilmoqdalar. "Raqamli"dan foydalanishga asoslangan joriy etilayotgan texnologiyalarning so'zsiz afzalliklarini hisobga olsak, axloq, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish, robotlar va tashkilot xodimlari o'rtasidagi raqobatning huquqiy jihatlari va boshqalar bilan bog'liq masalalar tobora ko'proq birinchi o'ringa chiqmoqda. Raqamli texnologiyalarning zamonaviy ta'limdagi o'rnini va rolini tushunish zarurati oliy va kasb-hunar ta'limi metodologiyasi va didaktikasi sohasidagi zamonaviy tadqiqotlarda o'z ifodasini topishi kerak. Universitetlar hozir duch keladigan savollar keyingi rivojlanish strategiyasini tanlash va ular e'tibor

qaratishni rejalashtirgan yo'nalishni tanlashga to'g'ri keladi. Kelajakda raqobatbardosh ta'lim va tadqiqot modeliga o'tish uchun raqamli transformatsiya dasturini hozirdan ishlab chiqish kerakligi aniq.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asosida zamonaviy oliy ta'lim muassasasida ta'lim-tarbiya jarayonlarini sezilarli darajada modernizatsiya qilish imkonini beradigan yagona axborot maydoni quyidagilarni o'z ichiga olishi kerak: - me'yoriy-huquqiy ma'lumotlarni va uslubiy-didaktik ishlanmalarni o'z ichiga olgan axborot resurslarni;

- axborot oqimini tartibga soluvchi jarayonlarni ta'minlaydigan virtual makonning ishlashi va rivojlanishi uchun mas'ul bo'lgan tashkiliy-boshqaruv vositalari va tashkiliy markazni;

- metodik resurslarni;

- dasturiy-texnik ta'minot (telekommunikatsiya resurslari, texnik va dasturiy vositalar to'plami)ni;

- axborotni tezkor uzatish va muloqot qilish imkonini yaratuvchi aloqa vositalarni.

Ta'lim va tarbiya jarayonlarida har qanday innovatsiyalar singari, raqamli texnologiyalarni o'quv jarayoniga faol tadbiq etish bir qator to'siqlarga duch kelmoqda. Empirik tadqiqotlar davomida pedagoglar tomonidan ushbu texnologiyalarni o'zlarining pedagogik faoliyatida qabul qilish va foydalanishga yordam beradigan omillarni aniqlashning imkoniyatipaydo bo'ldi. Bular qo'yidagilar: - raqamli texnologiyalarning o'zi bilan bog'liq omillar (o'ziga xoslik va yangilik, ishonchlilik, foydalilik va soddalik, fikrlash jarayonlarini soddalashtirish va rejalashtirish, vaqtni tejashni ta'minlash);

- raqamli texnologiyalarni qo'llashni tashkil etish bilan bog'liq omillar (ta'lim muassasasi tomonidan g'oyani qo'llab-quvvatlash va ushbu texnologiyalardan foydalanish bo'yicha ularning hamkasblari tomonidan

qo'llanilishi, texnik qo'llab-quvvatlash, axborot-kommunikatsiya vositalari bilan ishlash bo'yicha to'liq o'quv dasturlari yaratish);

- raqamli texnologiyalarni joriy etuvchi pedagoglar bilan bog'liq omillar (resurslardan foydalanish qobiliyati va ta'lim sifatini yaxshilashga bo'lgan ishonch, ushbu o'qituvchining raqamli ta'lim falsafasiga muvofiqligi);

- ishlab chiqilgan elektron ta'lim resurslarini pedagogik ekspertizadan o'tkazishning aniq ilmiy asoslangan tartib-qoidalarning yo'qligi (ta'lim faoliyati, dasturlari va tadbirlarini amalga oshirish doirasida dasturiy vositalarning uzluksizligi) bilan bog'liq omillar; - elektron ta'lim resurslarini an'anaviy ta'lim va tarbiya muhitiga (maqsadlar, kontent, shakllar va usullar bo'yicha) yo'naltirish. Elektron ta'lim resurslarining potensial imkoniyatlaridan (vizualizatsiya, nazoratni avtomatlashtirish, namunaviy xususiyatlar) foydalanishga yo'naltirish bilan bog'liq omillar; - vaqtinchalik omillar (sifatli ta'lim resurslarini yaratish va sinovdan o'tkazish ko'p vaqt talab qiladi). Raqamli ta'lim didaktikasi bilan bir qatorda ma'no jihatidan yaqin bo'lgan "ta'limning raqamli o'zgarishi", "ta'limni raqamlashtirish", "o'qitishni raqamlashtirish" va shunga o'xshash tushunchalar paydo bo'ldi. Har qanday texnologik innovatsiyalar ularning rivojlanish bosqichlarining amalga oshirilishi va kutilgan natijalar, shuningdek, mutaxassislar va jamiyat tomonidan qiziqish darajasi nuqtai nazaridan ko'rib chiqilishi mumkin.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. <https://www.mitc.uz/uz/news/1403>
2. https://uz.wikipedia.org/wiki/Raqamli_tehnologiya_asoslari
3. Teshabayev T.Z., Gulyamov S.S., Xayitmatov O'.T., Ayupov R.X. "Raqamli iqtisodiyot va dasturlash asoslari". Izohli lug'at. –"Iqtisod-moliya"
4. <https://dokumen.pub/examining-internet-and-technology-around-the-world-1440867216-9781440867217.html>
5. <https://lex.uz/docs/5297046?ONDATE=04.01.2024>

6. <https://yuz.uz/news/suniy-intellekt-- texnologik-rivojlanish-asosi>
7. Yu.V.Sharonin, Oliy va kasbiy ta'limdagi raqamli texnologiyalar: mutaxassislarni maqsadli tayyorlashda shaxsga yo'naltirilgan smart-didaktikadan blokcheyngacha/ Ю.В. Шаронин //Современные проблемы науки и образования. – 2019. 8
8. Irgashov, G. (2022). Nemis tili darslarida yangi pedagogik texnologiyalar usullaridan foydalanish. «Муғаллим Ҳэм Үзликсиз Билимлендириў» . ИлимийМетодикалық Журнал, 460–463.
9. Irgashov, G. (2021). Nemis tili darslarida yangi pedagogik texnologiyalar usullaridan foydalanish. DEVELOPMENT ISSUES OF INNOVATIVE ECONOMY IN THE AGRICULTURAL SECTOR, 1, 457–459.
10. Shukhratovich, F. M. (2023). THE MOST IMPORTANT ASPECTS OF READING IN FOREIGN LANGUAGE LESSONS. Open Access Repository, 9(1), 145-148.
11. Furkat Mirvaliyev Shukhratovich. (2023). The Role of Literary Texts in Teaching Foreign Languages. Texas Journal of Philology, Culture and History, 14, 10–13.
12. Ibodullayevich, S. Z. (2021). THE STRUCTURE OF BILINGUAL DICTIONARIES AND THEIR ANALYSE (on the example of German-Uzbek dictionaries). MODERN SCIENTIFIC CHALLENGES AND TRENDS, 19